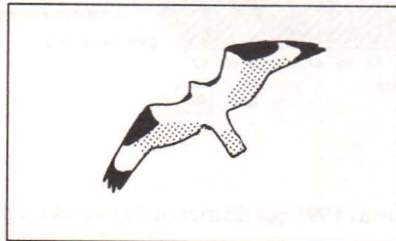

men (figuur 1). Wanneer we het aantal formulieren dat op het moment van schrijven (15 nov) binnen was (252 stuks) op 100% stellen kunnen we de volgende conclusies trekken.

Bijna 40% van de ingevulde formulieren is al voor het verstrijken van de telperiode bij ons binnen, een verheugend aantal. Een maand na afloop van de telperiode, het tijdstip dus waarop de formulieren naar het CBS gaan, is zo'n 90% binnen. Hieruit blijkt dat 10% van de getelde routes te laat wordt ingezonden en daardoor niet bij de eerste vertoetsing wordt meegenomen. Dat is ronduit jammer. Aangezien eenieder een maand de tijd heeft om zijn of haar telling naar SOVON op te sturen, is een dergelijke vertraging ook niet nodig. Neemt allen een voorbeeld aan die snelle 40%! Op die manier bent u er zeker van dat uw telling ook in de eerste rapportage verwerkt wordt.

Als tweede kan iets worden gezegd over de verdeling van de PTT-routes over de districten. In figuur 2 (zie ommezijde) wordt geprobeerd aan te geven hoe het staat met het aantal routes per district. Van links naar rechts wordt voor Districten 1 tot en met 19 de respons gegeven (cijfers op de x-as). Dit is het percentage tellers dat op het ontvangen van een formulier reageert door inderdaad te gaan tellen. Daarnaast is ook aangegeven hoeveel routes ooit in het district geteld zijn ("ooit uitgegeven"). District 11 (Veluwe) kent de beste respons terwijl District 17 (Noord-Limburg) het meest ongunstig afsteekt. De verschillen in aantallen routes tussen de districten zijn opvallend groot. In de toekomst zal, meer dan tot nu toe het geval was, geprobeerd worden om via bemiddeling van de Districtscoördinatoren tot een meer evenwichtige verdeling van PTT-routes te komen.

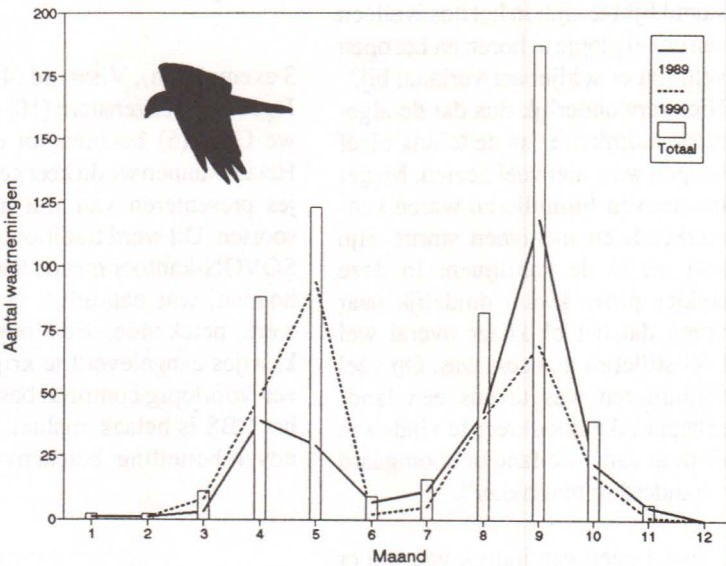
Visarenden in het BSP-niet broedvogels

Het Bijzondere Soorten Project niet broedvogels draait goed. De waarnemingen komen in onverminderd tempo binnen. Op een recente bijeenkomst van de coördinatoren van dit project bleek bovendien dat er van een grote groep waarnemers, de Dutch Birding Association (DBA) nu pas veel waarnemingen binnen beginnen te komen. Dat kan nog een aardige versterking van het bestand opleveren.

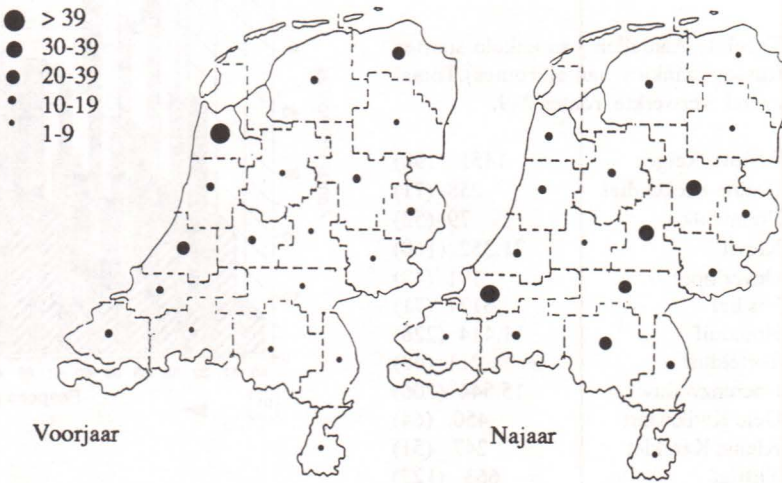
Naar aanleiding van de meldingen van Visarenden in het PTT-project is ook in het BSP-niet broedvogel-

bestand eens naar de aantallen van deze soort gekeken. Daarbij zijn de waarnemingen van 1991 voornamelijk weggelaten, omdat dit jaar nog verre van compleet is.

In totaal gaat het om 565 waarnemingen (278 in 1989 en 287 in 1990). Het verschil tussen de twee jaren lijkt gering, maar wanneer we naar het aantalsverloop binnen deze jaren kijken blijken er wel degelijk verschillen te zijn. Beide jaren geven het typische tweetoppige verloop van een doortrekker te zien. In 1989 was de voorjaarspiek echter lager dan de najaarspiek terwijl dit in 1990 andersom was

Figuur 1. Aantal Visarenden per maand.

Figuur 2. Aantal Visarenden per district.

(figuur 1). Met name het hoge aantal waarnemingen uit Zuid-Holland-Zuid trok in 1990 de najaarspiek omhoog. Gesommeerd over beide jaren is de najaarspiek toch iets meer geprononceerd dan de voorjaarspiek (let op de staafjes in de grafiek). De doortrek in het najaar vindt vooral in september plaats terwijl in het voorjaar de maand mei de grootste kans op waarnemingen van Visarenden biedt.

Kijken we naar de verspreiding van de soort dan vinden we opnieuw een verschil tussen voor- en najaar (figuur 2). In het voorjaar zijn de meeste waarnemingen in Noord-Holland-Noord verricht en kent Oost-Nederland minder waarnemingen dan het westen. In het najaar ligt de nadruk meer op het oosten van het land. Ook op (en langs) de Zuidhollandse Eilanden worden dan veel Visarenden waargenomen. Uit het westen en noorden van het land komen minder waarnemingen. Hierbij dient wel te worden aangetekend dat dit beeld is gebaseerd op een optelling van twee jaren. De verschillen tussen deze jaren kunnen natuurlijk van invloed zijn op bovengenoemde patronen. Echt steekhoudende betogen over jaarlijkse verschillen in aantallen, aantalsverloop en verspreiding zijn pas over enkele jaren te verwachten, wanneer het BSP niet-broedvogels langer draait.

Wellicht zijn er lezers die hebben opgemerkt dat in "hun" regio te weinig Visarenden zijn gemeld. Stuur nog niet ingezonden waarnemingen a.u.b. alsnog in. Dat geldt voor alle 60 BSP-niet broedvogel soorten. Alle waarnemingen vanaf januari 1989 zijn welkom. Sterker nog, ze zijn nodig om adequate overzichten te kunnen geven. Denk dus niet "och die enkele waarneming van mij...". Zet ze even op een formulier en stuur ze op. Alle beetjes helpen!

Tot slot kunnen we nog even terugkomen op de IJsvogel, waarvan in SOVON-Nieuws 1991-3 een sterke terugval in de loop van de winter 1990/91 gemeld werd. Recente broedvogelgegevens lijken deze ontwikkeling te bevestigen. Zie voor meer details de bijdrage over het Bijzondere Soorten Project broedvogels.

Oproep

Notenkrakers in het najaar van 1991

Herinnert u het zich nog, uw laatste Notenkraker in Nederland? Sommigen zullen in hun herinnering moeten teruggaan tot 1968, toen er van juni tot december zo'n 4000 waarnemingen werden verricht (Limosa 44: 11-18). Anderen zullen nog nooit een Notenkraker in Nederland hebben gezien. In SOVON-Nieuws nummer 3 van dit jaar werd nog gemeld dat deze soort in 1990 in het BSP-niet broedvogels de minst waargenomen soort was.

Daar gaat nu verandering in komen! Er vond dit najaar een influx plaats van Notenkrakers, al kan er bepaald niet van een omvangrijke invasie worden gesproken.

We willen graag een goed inzicht krijgen in deze influx en roepen iedereen op zijn waarnemingen snel in te sturen, liefst natuurlijk op een BSP-niet broedvogelformulier. De resultaten zullen worden gepubliceerd. Sluitingsdatum 1 januari 1992.

Franse wintervogelatlas

Voor velen zal het een verrassing zijn dat er een nieuwe Franse atlas is verschenen: *Atlas des oiseaux de France en hiver*, een wintervogelatlas dus. Het boek is geschreven door Dosithée Yeatman-Berthelot, dochter van de auteur van de Franse broedvogelatlas uit 1976.

Frankrijk is, met 246 soorten regelmatige wintervogels en 56 schaarse en zeldzame, een belangrijk overwinteringsgebied voor (noordelijke) broedvogels, waaronder de nodige vogelsoorten uit Nederland. Dit maakt het extra aantrekkelijk om urenlang te grasduinen in dit werk. Het boek telt 575 pagina's van hoge kwaliteit papier. De aardige lay-out omvat een beschrijving met een verspreidingskaartje voor iedere soort; in veel gevallen wordt de winterverspreiding vergeleken met de die in het broedseizoen (broedvogelatlas). In de inleiding wordt algemene informatie over

metereologische en morfologische aspecten van Frankrijk gegeven.

Het veldwerk, waaraan door 1400 waarnemers is deelgenomen, vond plaats in de winter (december tot en met februari) 1977/78 tot en met 1980/81. Het gehanteerde grid bestond uit rechthoeken van 20x27 km, soms in vieren onderverdeeld. Hoewel het veldwerk in beginsel kwalitatief van opzet was, bood het inzendformulier de mogelijkheid semi-kwantitatieve data aan te leveren; hiervan hebben slechts weinig waarnemers gebruik gemaakt. Voor een aantal soorten is een verschillende maat van stippen gebruikt om aan te geven in hoeveel winters gedurende de onderzoeksperiode de soort aanwezig was (bijv. Grote Jager).

Het is jammer dat in dit boek uitsluitend de Franse taal gebezigd wordt. Samen met de hoge prijs doet dit wat afbreuk aan de toegankelijkheid van deze waardevolle gegevens.

In de nieuwe Limosa

In Limosa 1991-4 (verschijningsdatum begin januari 1992) staan onder meer artikelen over de opkomst van de Blauwe Kiekendief als Nederlandse broedvogel in de loop van de twintigste eeuw, doodsoorzaken van Havik en Sperwer, nestwaarnemingen bij Duinpiepers en koorzang bij de Koperwiek. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan onderzoek naar seizoensveranderingen in de vetgraad van Goudplevieren, heeft DC Norbert Kwint een overzicht gemaakt van broedgevallen van Roodmussen op de Waddeneilanden in 1991 en is een overzicht opgenomen van belangrijke regionale artikelen die in 1989-90 zijn verschenen. Op korte termijn zijn o.a. artikelen te verwachten over de afname van de Grauwe Kiekendief, territorium- en nestkeuze bij de Ransuil, tellingen van Spreeuwen in een stadspark en vijftien jaar Kraanvogeltrek over Nederland.

Een abonnement kost slechts f 22,-, over te maken op postbank 4298649 ten name van Limosa. Nieuwe abonnees kunnen zich opgeven bij Limosa, Boomgaardweg 44, 3984 KK Odijk.